

Розділ 10 -- «Презентація Христа»

Після служби Іван мав можливість поспілкуватися з Симеоном. Він показав старому сивому і сивобородому настоятелю свого дорослого хлопчика Миколу. Старий узяв юнака на руки і підняв на коліна.

— Ну, скажи, Миколо, — як завжди привітно сказав Симеон, коли розмовляв з дітьми, — скільки тобі тепер років?

— Мені вісім років, — відповів Микола з широкою посмішкою на обличчі, — і я ходжу до школи.

Хлопець пишався тим, що нарешті пішов до школи. Він пропустив свій перший рік у школі, тому що родина щойно прибула з Бразилії, і вони не знали законів Америки. Параскева сказала Маші, що дітей можна зараховувати до школи з семи років, а Варвара сказала, що своїх трьох синів вона навіть не турбується записувати до школи, оскільки їм усім по чотирнадцять років і вони вже не зобов'язані ходити до школи, якщо батьки не хотіли, щоб вони ходили до школи.

— А чого вас у школі вчать? — запитав допитливий старійшина. Обличчя його стало серйозним, а в очах проступив суворий погляд.

«Нас вчать говорити по-американськи», — відповів Микола.

— Не забувайте рідної мови, — наставляв Симеон. — Ви не дозволяєте йому говорити вдома по-американськи, чи не так? — спитав Симеон, обернувшись до Івана, який стояв поруч і спостерігав за сценарієм між старшим і молодим хлопцем, якого він охрестив понад вісім років тому.

— Та ні, — швидко відповів Іван. Він відчув, як муки провини охопили його сумління, коли він згадав моменти, коли він запитував Миколу, чого він навчився в школі, і Микола вербалізував нові американські слова, які він вивчав. — Ну, тільки американські слова, які стосуються його шкільної роботи, — додав Іван, подумавши.

— Обережно, Іване, — застеріг старий, обличчя якого набуло милосерднішого вигляду. "Ви зробили зрозумілу помилку, але не повторюйте її. Пам'ятайте про збереження російської мови, як це робив ваш та його батько. Якщо ви дозволите чужій мові проникнути у ваш дім, вона знищить вас і ваших дітей. Це налаштує ваших дітей проти вас, і вони вже не будуть зберігати чистоту російської мови. Це вплине і на старовірство».

Іван стояв, схрестивши руки на широких грудях, і слухав попередження. Положення його рук було таким же, як коли він стояв під час богослужінь і слухав літургію, за винятком того, що цього разу він почувався оборонним у питанні.

— Ти не думаєш, що нам потрібно вивчити мову, щоб жити на цій землі?
— запитав Іван оборонним тоном. Іван уже стикався з бізнес-ситуаціями, коли йому доводилося покладатися на допомогу більш вченого Андрія. У ті моменти він почувався неосвіченим і невпевненим у собі, і намагався більше вивчити американську мову, щоб мати можливість спілкуватися, коли виникала потреба.

«Вчися лише стільки, скільки необхідно для виконання повсякденних справ», — навчав старий, який навчився жити в Китаї та Бразилії, не вивчаючи мови цієї країни.

Микола слухав суперечку між старим і батьком і почав гадати, хто ж правий.

— Якщо я не навчуся говорити по-американськи, — втрутився Микола, який хотів щось сказати батькові, — то я нічого не зможу зрозуміти в школі.

«Якщо закон країни говорить, що ти маєш ходити до школи до певного віку, — сказав старший, який хотів навчити молодого хлопця ще трохи своєї давньої мудрості, — то ти повинен слухатися. Але не забувай своєї рідної мови, яка є російською. Ви повинні розмовляти вдома тільки російською. Ви вивчите достатньо американської мови в школі, щоб вам було в житті».

«Але в школі так важко, якщо вдома ніхто не допомагає», — поскаржився Микола.

— Слухай старших, — різким прямим тоном вимагав Іван, розмовляючи з Миколою. «Вони знають, що для вас краще».

— Правильно, Миколо, — схвально сказав Симеон. «У наших священних книгах сказано любити, шанувати і слухатися своїх батьків. А це також означає тих, хто наставляє вас і направляє вас у вашому духовному житті, як ваш настоятель (старійшина) і ваші крестні (хрещені батьки). Іване, дай мені мої книга там на столі».

Симеон вказав своїм товстим пальцем на старовинну книгу з дерев'яними палітурками, обмотаними чорною шкірою та прибитими до

дерева короткими цвяхами. Іван підійшов до маленького столика біля стіни й узяв важку потерту книжку з вицвілими зеленими краями на сторінках.

— Миколо, піди візьми стілець і сядь біля мене, — наказав старий. «Іване, ти теж. Я хочу показати твоєму синові в цій книзі те, що буде цікаво і тобі».

Поки батько з сином приносили стільці, щоб сісти, старий розстібнув дві мідні застібки, що скріплювали дорогоцінний скарб, без якого він нікуди не ходив. Він обережно перебирав вицвілі коричневі сторінки з запліснявілими зеленими краями, аж поки не знайшов розділ під назвою «По-учення яко подобає дітям чтіти батьків своїх».

— Слухай, що тут написано, — наказав Симеон, коли Микола зі стільцем поспішив назад і сів праворуч від старшого. Микола вдивлявся в книгу і намагався розібрати деякі слова, сподіваючись використати своє вивчення азбуки (букваря).

Симеон прочитав повільним і рівним монотонним голосом:

Послушайте братие заповеди господни, еже рече к законнику, сия есть первая заповедь, да любиши отца своего и мать, да благо тебе будет, и будеши долголетен на земли. Иже бо чтеть родителя своя, и слушает повеления ею, сей очистит грехи и от Бога прославится, азе кто озлобит родителя, сей пред Богом согрешив и проклят от людей. Иже бысть от лица или матерь от церкви да отлучиться и смертию да умрет.

(Слушайте, браття, заповіді Господні, як Він промовляв до законника. Це перша заповідь: люби свого батька й матір, щоб добре тобі було, і щоб ти довго жив на землі. Бо хто шанує своїх батьків і виконує їхні заповіді (настанови), той очистить свої гріхи і буде прославлений Богом, а хто гнівить своїх батьків, той згрішив перед Богом і проклятий людьми, нехай буде відлучений від матері або отця і від церкви і нехай вважається померлим.)

Микола вдивлявся в слова на друкованому аркуші і разом із Симеоном намагався переказати деякі слова.

— Господи, — зауважив Симеон, дочитавши Миколі уривок, — ти вмієш читати, хто тебе навчив?

— Батько, — гордо відповів Микола.

— Хорошим учнем був, — пояснив Іван.

— Ти наслідуєш свого батька, — похвалив Симеон. — З того, що я чув від інших, він теж був хорошим учнем.

— Ти можеш навчити мене читати твою велику книгу? запитав Микола. «Я читав поки тільки «Азбуку» (Букварний молитовник).

— Я буду дуже радий, — радісно сказав Симеон, який був радий бачити такого охочого студента.

«Чи можете ви показати мені кілька місць у своїй книзі, де йдеться про рай?» запитав Микола. «Мені подобається слухати про рай». Слово рахій («жито») Микола вимовляв без сильної трелі на літеру р.

— Охоче, — сказав старий учитель, обережно гортаючи сторінки до розділу під назвою «Слово о першому небі».

— Ось воно, — сказав Симеон, коли знайшов потрібну сторінку. «Я буду читати повільно, а ти читай разом зі мною».

Микола притисся коліном до стегна старого, коли старий учитель поклав йому на ліву ногу праву половину старовинної книжки, надрукованої 1878 року. Миколай благоговійно взяв обтягнуту шкірою півдюйма дерев'яну обкладинку книжки й прослідкував за пухким пальцем старого, поки вони читали в унісон:

**В начале Бог в первый день сотвори Господь десять чинов:
а/ чин ангели, в/ архангели, г/ начало, д/ власти, е/ престолы,
з/ господствия, з/ силы, и/ херувими, ф/ серафими, и/ горних сил
небесных.**

(На початку Бог у перший день створив десять рангів: (1) ангелів, (2) архангелів, (3) начальства, (4) влади, (5) престоли, (6) панування, (7) влади могутності, (8) херувими, (9) серафими, (10) високі сили в небесних місцях.)

Симеон перейшов на наступну сторінку. Його блакитні очі стрімко перебігали слова, вбираючи все на своєму шляху.

«Я пропустив частину про архангела Михаїла, Габріеля, Рафаїла, Уріїла та інших», — зауважив Симеон на знак вибачення. «Я хочу показати вам частину про чотирьох херувимів. Ось вона».

Старий учитель знову показав вказівним пальцем на призначене місце і знову почав читати. Микола з великим інтересом і ентузіазмом стежив за ними, коли вони обоє читали:

**И четыре херувимов созда: восток, запад, север, юг.
Четверообразни лица их по образу смотраения сия Божия:
первое лице, подобно льву владычество его царское
образуется; второе лице подобно тельцу, служение небесных
чинов сказуется; третье лице человекье, сказуется пришествие
сына Божия, и сына человеческого; четвертое лице подобно орлу
свыше летящу духа святого с небеси сходяща сказует.**

(І було створено чотирьох херувимів: схід, захід, північ, південь. Чотири образи були на їхніх обличчях, відповідно до божественного обличчя, яке було видно: перше обличчя було як лев, щоб представляти панування Бога над Його царством; друге обличчя було подібний до молодого вола, що говорить про служіння небесним чинам; третє обличчя було людське, яке сповіщає про прихід Сина Божого і сина людського; четверте обличчя подібне до орла і розповідає про політ згорі зішестя Святого Духа з небес.)

Коли Симеон читав про небесні місця, уява Миколи злетіла, і він почав складати в своїй свідомості образи того, що він читав. Його цікавість розпалювалася, і він хотів знати більше.

«Чи можемо ми почитати ще про рай?» запитав Микола. Благальний вираз його обличчя сподобався старому вчителю.

«У мене вдома є книжка, в якій зображено місце вогню та місце, де тече ріка молока й меду, і де Бог сидить на своєму престолі в небесах», — звабливо сказав Симеон. Він побачив, що в хлопця невгамовна жага знань.

"Я можу це побачити, будь ласка?" — благав Микола.

— Не сьогодні, мій любий хлопчику, — відповів Симеон. «Вже пізно, і ми повинні трохи поспати. Завтра новий день. Ти попроси свого батька відвезти тебе туди, де я живу, і я з радістю покажу тобі все, що ти хочеш побачити, і навчу всього, що ти хочеш знати ."

Іван поступився волі хлопця і сказав йому, що відведе його до Симеона, щоб він більше навчився святих книг.

І так понад рік Миколай продовжував відвідувати скромну хатину Симеона в Жерве (Gervais). Він навчився читати з десятків священних книг, але найулюбленішою була книжка-картинка під назвою «Житие преподобного Василя нового». У цю його улюблену священну книгу ввійшли видіння учня Василя Григорія. Там було 44 барвисті тарілки для ілюстрацій бачень загробного життя.

На першому малюнку була зображена душа сплячого учня Григорія, яку ангели витягли з тіла, щоб побачити, що відбувається з душею після смерті тіла. Наступні вісім зображень показували душу, яку ангели несли в підземні регіони, де її мали судити на терезах злі на вигляд розпорядники долі душі. Чиста душа (у священній книзі відома як Теодора), пройшовши нижні регіони та митарні пункти, потім була показана, як проходить через ворота раю на трьох малюнках. Одна картина показувала чисту душу, яка потім дивилася вниз і бачила шість областей місця покарання: у першій області була хтива людина, поїдена змією; у другому був немилосердний, що сидів у вогні; у третій був п'яниця, що сидить у горщику і тушиться на вогні; на четвертому був чаклун, що висів вниз головою, а навколо нього звилася змія; у п'ятому був пліткар, що висів за язик і стояв у вогні; у шостій і останній частині був розбійник, який стояв у темряві й благав про пощаду.

Картини, на яких були зображені покарання, демони, низи налякали Миколу. Йому більше подобалися фотографії, на яких були зображені райські місця. З яскравіших, небесних картин була одна, на якій Григорій був захоплений ангелами, і тридцять, на яких докладно зображувалися сцени Апокаліпсису та інші події загробного світу.

А 1965 рік пролетів швидко. Турецькі старообрядці переїхали з Нью-Джерсі і швидко будували кооперативне село за три милі від Вудберна (Woodburn) під назвою Віфлеємське село (Bethlehem Village). Посеред цієї крихтної громади здорові чоловіки збудували білу церкву, і наприкінці року дзвін із невеликої вежі було чути на милі навколо, пробуджуючи людей приходити і поклонятися. Церкву також було споруджено в швидко зростаючій громаді Харбіна.

Свою першу дівчинку Маша народила за шість днів до нового 1966 року, а через вісім днів дитину охрестили Устиною. За звичаєм свого народу, Маша не їла з родиною сорок днів. Їй дали тарілку, яку зберігали для «нечистих» і «рагані» (язичників), щоб їсти з неї. Через 40 днів її віднесли до церкви, де запалили свічку, а мати разом з дитиною отримала особливу молитву про очищення.

3. Model of Russian Old Believer church

Макет старообрядницької церкви

Chapter 10 -- "Presentation of Hristos (Christ)"

After the service, Ivan had a chance to talk with Simeon. He showed the old gray-haired and gray-bearded nastoyatel (elder) his grown-up boy Nikolai. The old man took the young lad in his arms and lifted him up on his knee.

"Well, tell me, Nikolai," said Simeon in his usual friendly manner whenever he spoke to children, "how old are you now?"

"I'm eight years old," answered Nikolai with a wide grin on his face, "and I go to school."

The young boy was proud to have finally started school. He had missed his first year at school because the family had just arrived from Brazil and they were not aware of the laws of the land in America. Paraskeva had told Masha that children could be enrolled in school at the age of seven, while Varvara had said that she didn't even bother enrolling her three sons in school since they were all over fourteen years of age and were no longer required to go to school if the parents didn't wish them to go to school.

"And what do they teach you at school?" asked the inquisitive elder. His face became serious and a stern look shown deep in his eyes.

"They teach us to speak American," answered Nikolai.

"Don't forget your native tongue," admonished Simeon. "You don't let him speak American at home, do you?" asked Simeon, turning to Ivan, who had been standing by and watching the scenario between the elder and the young boy who had been baptized by him more than eight years ago.

"Oh, no," answered Ivan quickly. He felt a pang of guilt grip his conscience as he recollected immediately afterwards of the times he had asked Nikolai what he had learned at school and Nikolai had verbalized the new American words he was learning. "Well, only American words that have to do with his school work," added Ivan as an afterthought.

"Be very careful, Ivan," cautioned the old man, whose face took on a more merciful aspect. "You have made an understandable mistake, but do not repeat it. Remember to preserve the Russian language like your father and

his father did. If you allow a foreign language to creep into your home, it will destroy you and your children. It will set your children against you, and they will no longer keep the purity of the Russian language. That will have its effect on the Old Belief, too."

Ivan stood with his arms crossed against his broad chest and listened to the forewarning. The position of his arms were the same as when he stood during services and listened to the liturgy, except that this time he felt defensive about the issue at hand.

"Don't you think we need to learn the language in order to live in this land?" asked Ivan in a defensive tone. Ivan had already run across business situations where he had to depend on the more learned Andrey to help him out. He had felt ignorant and insecure during those moments, and he had tried to learn more of the American language in order to be able to communicate whenever the need arose.

"Learn only as much as is necessary to perform your everyday business," taught the old man, who had learned how to live in China and Brazil without learning the language of the land.

Nikolai listened to the debate between the old man and his father, and he began to wonder who was right.

"If I don't learn how to speak po-amerikanski (in American)," interjected Nikolai, who wanted to tell his father something, "then I won't be able to understand anything at school."

"If the law of the land says you must go to school to a certain age," said the elder, who wanted to teach the young lad some more of his ancient wisdom, "then you must obey. But do not forget your mother tongue, which is Russian. You must speak only Russian at home. You'll learn enough of the American language at school to get you by in life."

"But it's so hard at school if nobody helps me at home," complained Nikolai.

"Listen to your elders," demanded Ivan, talking to Nikolai in a sharp direct tone. "They know what's best for you."

"That's right, Nikolai," said Simeon approvingly. "It says in our holy books to love, honor and obey our parents. And that also means those who instruct

you and guide you in your spiritual life, like your nastoyatel (elder) and your kryostniye (Godparents). Ivan, hand me my book on the table there."

Simeon pointed with his stubby finger to an ancient book with wooden covers that were wrapped around with black leather and nailed to the wood with short nails. Ivan walked over to the small table against the wall and picked up the heavy worn-out book with faded green edges on the pages.

"Nikolai, go get a chair and sit beside me," directed the old man. "Ivan, you too. I want to show your son something in this book that will be of interest to you, too."

While father and son fetched chairs to sit on, the old man unclasped the two brass clasps that bound the precious treasure that he never went anywhere without. He carefully thumbed through the faded brown pages with moldy green edges till he found the section entitled, "Po-ucheniye kako podobayet dyetyem chtiti roditeli svoya" (Instruction on how children should honor their parents).

"Listen to what it says here," instructed Simeon as Nikolai hurried back with a chair and sat down beside the elder on his right hand. Nikolai peered into the book and tried to make out some of the words, hoping to put his learning of the azbuka (primer) to some use.

Simeon read in a slow and steady monotone:

Послушайте братие заповеди господни, еже рече к законнику, сия есть первая заповедь, да любиши отца своего и мать, да благо тебе будет, и будеши долголетен на земли. Иже бо чтеть родителя своя, и слушает повеления ею, сей очистить грехи и от Бога прославится, азе кто озлобит родителя, сей пред Богом согрешив и проклят от людей. Иже бысть от лица или мать от церкви да отлучиться и смертию да умрет.

(Listen brothers to the commandments of the Lord, as he has spoken to the one versed in law. This is the first commandment: love your father and mother that it may be well with you, and you will live long on the earth. For he who honors his parents and obeys their commandments (instructions) will cleanse his sins and will be praised by God. But he who angers his parents,

this one has sinned before God and is cursed by people. Let this one be separated from mother or father and from the church and let him be considered dead.)

Nikolai kept staring at the words on the printed page, and he tried to verbalize some of the words along with Simeon.

"My goodness," remarked Simeon, after he had finished reading the passage to Nikolai, "you know how to read. Who taught you?"

"My father," proudly replied Nikolai.

"He was a good student," explained Ivan.

"You're taking after your father," complimented Simeon. "He was a good student, too, from what I heard from others."

"Can you teach me to read your big book?" asked Nikolai. "I've only read the Azbuka (Primer prayer book) so far."

"I'll be more than glad to," joyfully said Simeon, who was pleased to see such a willing student.

"Can you show me some places in your book that talk about rahiy (paradise)?" asked Nikolai. "I like to hear about rahiy." Nikolai pronounced the word rahiy ('rye') without the strong trill in the letter r.

"I'd love to," said the old teacher, who was carefully thumbing the pages back to a section entitled "Slovo o pearvom nebesi" (The Word about the first heaven).

"Here it is," said Simeon when he found the right page. "I'll read slow, and you read along with me."

Nikolai pressed his knee against the old man's thigh as the old teacher placed the right half of the age-old book that was printed in 1878 on his left leg. Nikolai reverently took hold of the half-inch leather-covered wooden cover of the book and followed the old man's stubby finger as they read in unison:

**В начале Бог в первый день сотвори Господь десять чинов:
а/ чин ангели, в/ архангели, г/ начало, д/ власти, е/ престолы,
с/ господствия, з/ силы, и/ херувими, ф/ серафими, и/ горних сил
небесных.**

(In the beginning God on the first day created ten ranks: (1) angels, (2) archangels, (3) principalities, (4) ruling powers, (5) thrones, (6) dominions, (7) powers of might, (8) cherubim, (9) seraphim, (10) high powers in heavenly places.)

Simeon skipped over to the next page. His blue eyes rapidly flowed through the words, absorbing everything in its path.

"I skipped the part about Michael, Gabriel, Raphael, Uriel, and the others," remarked Simeon as an apology. "I want to show you the part about the four cherubim. Here it is."

The old teacher pointed his index finger again to the appointed spot and started reading again. Nikolai followed along with intense interest and enthusiasm as they both read:

**И четыре херувимов созда: восток, запад, север, юг.
Четверообразни лица их по образу смотрения сия Божия:
первое лице, подобно льву владычество его царское
образуется; второе лице подобно тельцу, служение небесных
чинов сказуется; третье лице человечесь, сказуется пришествие
сына Божия, и сына человеческого; четвертое лице подобно орлу
свыше летящу духа святого с небеси сходяща сказует.**

(And four cherubim were created: east, west, north, south. Four images were on their face, according to the divine face that was in view: the first face was like a lion to represent God's lordship over his kingdom; the second face was like a young ox, which speaks of service to heavenly ranks; the third face was a man's, which declares the coming of the Son of God and the son of man; the fourth face is like the eagle and tells of the flight from above and the descent of the Holy Spirit from heaven.)

As Simeon read about the heavenly places, Nikolai's imagination began to soar and he began to form images in his mind of what he was reading. His curiosity was stirred up, and he wanted to know more.

"Can we read some more about raiy (paradise)?" asked Nikolai. The pleading expression on his face appealed to the old teacher.

"I have a book at home that has pictures of the place of fire and of the place where a river of milk and honey flows, and where God sits on his throne in the heavens," stated Simeon enticingly. He saw that the young boy had an insatiable thirst for knowledge.

"May I see it, please?" begged Nikolai.

"Not tonight, my dear boy," answered Simeon. "It's getting late, and we must get some sleep. Tomorrow's a new day. You ask your father to bring you over to where I live, and I'll gladly show you everything you want to see and teach you everything you want to know."

Ivan conceded to the boy's wishes and told him that he would take him to Simeon to learn more from the holy books.

And so for over a year Nikolai continued to visit Simeon's humble hut in Gervais. He learned to read from dozens of holy books, but his favorite was the picture-book that was entitled "Zhitiye prepodobnago Vasiliya novago" (The Life of holy Vasily the New). This favorite holy book of his included the visions of Vasily's disciple Grigory. There were 44 colorful picture-plates to illustrate the visions of the after-life.

The first picture showed the soul of a sleeping disciple, Grigory, being taken out of the body by angels to see what happened to a soul after the body died. The next eight pictures showed the soul being carried by angels to the nether regions where it had to be judged in the balance by wicked-looking administrators of the soul's fate. The pure soul (known as Theodora in the holy book), after passing the lower regions and toll-houses, was next seen going through the gates of heaven in three pictures. One picture showed the pure soul afterwards looking back down and seeing six regions of the place of punishment: in the first region was a lustful person eaten by a snake; in the second was an unmerciful person sitting in fire; in the third was a drunkard sitting in a pot stewing over a fire; in the fourth was a sorcerer hanging upside down with a snake coiled around him; in the fifth was a

gossiper hanging by the tongue and standing in fire; in the sixth and last region was a robber standing in darkness and pleading for mercy.

The pictures that showed punishment, demons, and the lower regions scared Nikolai. He enjoyed the pictures that showed the heavenly places more. Of the brighter, heavenly pictures, there was one which showed Grigory taken up by angels and thirty which depicted in detail scenes from the Apocalypse and other events of the after-life.

Meanwhile, the year 1965 passed quickly. The Turkish Old Believers had moved from New Jersey and were quickly building a co-operative village three miles south of Woodburn called Bethlehem Village. A white church was erected by the able-bodied men in the middle of this tiny community, and by the end of the year, a bell from a small tower could be heard for miles around, awakening the people to come and worship. A church was also erected in the rapidly growing Harbin community.

Masha had given birth to her first girl six days into the new year 1966. Eight days later the baby was christened Ustina. According to the custom of her people, Masha did not eat with her family for forty days. She was given a plate that was kept for "the unclean" and the 'pagani' (pagans) to eat off of. Forty days later, she was taken to church where a candle was lit and the mother, along with the child, received a special prayer for purification.
